

Korte mededelingen

De Monniksgier, *Aegypius monachus* (L.), een nieuwe soort voor Nederland.

Op 12 October 1948 werd te Beneden-Leeuwen, gemeente Wamel (Betuwe) een Monniksgier, *Aegypius monachus* (L.), geschoten. Ik werd hiervan telefonisch op de hoogte gesteld door de Rijkspolitie ter plaatse, die de schutter had geverbaliseerd. Mij werd verzocht assistentie te verlenen bij het vaststellen van de soort. Naar men mij mededeelde zou de vogel, die geschoten was, een gier zijn. Ik dacht daarbij uiteraard onmiddellijk aan de Vale gier (*Gyps fulvus*), omdat deze soort reeds enkele malen in ons land werd verzameld.

Daar de vogel reeds naar de praeparateur BENNEKERS te Deventer was gezonden, heb ik daar op 18 October d.a.v. het voorwerp bezichtigd. Tot mijn verbazing bleek het een Monniksgier te zijn. De vogel was reeds opgezet. Hij bleek geheel gaaf te zijn. Het gevederte, ook de staart was gaaf. De poten zagen er eveneens gaaf uit. Merkwaardig was, dat de nagels van de beide middentenen enigszins waren afgesleten.

De heer ROND, praeparateur bij de firma BENNEKERS, die deze vogel heeft geprepareerd, deelde mij mede, dat hij had geconstateerd, dat het geslacht vrouwelijk is. De maag en de krop waren leeg, de eileider was gekronkeld, het betreft dus een volwassen, geslachtsrijp exemplaar. De vogel was niet vet. Naar zijn mening had hij lange tijd honger geleden. Jammer genoeg heeft de heer ROND niet de maten in verse toestand genomen.

Het voorwerp geeft geheel de indruk niet in gevangenschap te hebben geleefd. In het bijzonder de gave poten en de onbeschadigde staartveren bevestigen deze indruk. Voorts bleek mij destijds bij informatie bij enkele grote dierenparken in ons land, dat bij geen van deze instellingen een Monniksgier ontvlucht was. Overigens is het voorkomen van deze soort in ons land heel aannemelijk. NIETHAMMER geeft namelijk op, dat de Monniksgier meer dan dertig maal in Duitsland werd waargenomen. In enkele gevallen veel noordelijker dan de vindplaats in ons land en ook eenmaal dicht bij onze oostgrens, namelijk in Oldenburg en in Sleeswijk-Holstein.

Het voorwerp bevindt zich thans in de verzameling van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden.

Summary

On October 12th 1948 a female Black Vulture, *Aegypius monachus* (L.),

was shot at Beneden-Leeuwen, province of Gelderland, Netherlands. This is the first record of this species in the Netherlands.

H. J. A. DE REUVER

Een waarneming van het Klein Waterhoen, *Porzana parva* (Scop.), in het Zwarte Meer.

Op 28 Mei 1955 bevond ik mij met de heer KORIDON in het Zwarte Meer op het Kampereiland. Onze aandacht werd getrokken door het ons bekende geluid van „hakhakhak”. Wij meenden, dat deze baltsroep moest worden toegeschreven aan het Klein of Kleinst Waterhoen, maar wisten niet met zekerheid aan welke van beide soorten. Ditmaal kregen wij echter zekerheid. Wij bevonden ons in een veld van biezen en lisdodde, waar ongeveer 20 cm water stond, toen wij de baltsroep weer hoorden. De vogel bevond zich tussen ons en een sloot, die ongeveer 10 m links van ons lag. Toen wij de sloot op een 2 m naderd waren, zagen wij de vogel, lopende over de vegetatie, de sloot oversteken. Daarna bleef hij onder de overhangende vegetatie langs de slootwal lopen. De vogel was bezig met voedsel zoeken en riep nu en dan. Wij konden hem tot op minder dan 4 m naderen en ongeveer 10 minuten prachtig observeren. Het was een ♂ Klein Waterhoen. Zijn groene snavel met rode basis stak zeer duidelijk af, wanneer hij zijn leiblauwgrijze borstveertjes rangschikte. De baltsroep bestond uit „hak hak hak hakhakhakhak”. Het laatste deel van de roep varieerde tussen 4 en 25 lettergrepen. Bij het aanhouden werd de roep steeds sneller en zachter. Af en toe liet hij ook een geluid horen, dat misschien het best is weer te geven met „puffff puffff”, waarbij de p zacht werd geuit.

Op 30 Mei bevonden wij ons op ongeveer 700 m oostelijk van bovengenoemde plaats. Uit een veld van lisdodde en biezen hoorden wij weer hetzelfde geluid. De tijdsruimte tussen „hak hak” bedroeg 3 tot 8 seconden. De aaneengesloten roep duurde 3 tot 7 seconden. Ongeveer 15 minuten lang hoorden wij hem regelmatig, dan ongeveer 20 minuten niet meer, daarna weer een kwartier. Het veld, waarin wij deze vogel hoorden grensde aan enkele plassen. Het is niet uitgesloten, dat dit een tweede exemplaar betrof.

ARN. VAN DEN BERG

Nest van Grutto op kale grond.

Naar aanleiding van de mededeling van WALTERS in Ardea 42 het volgende:

Op 17 Mei 1950 werd op een baggerstortterrein van de Friese

kanaalwerken onder Bergum, mijn aandacht getrokken door een sterk alarmerende Grutto.

Het terrein was volkomen kaal, daar het in de vorige herfst opnieuw was opgespoten. Het leek mij vreemd, dat de Grutto op dit terrein een nest zou hebben, en een vluchtig onderzoek leverde ook niets op.

Daar de Grutto door ging met alarmeren, ging ik de vogel van uit een schuilplaats observeren. Het bleek dat de vogel zich inderdaad neerzette op de kale vlakke.

Toen werd het nest gevonden. Het bleek te liggen in de ondiepe afdruk van een paardenhoef. Van een nest kon overigens nauwelijks sprake zijn, daar de eieren zonder meer in de hoefafdruk lagen. Geen spoor van enige nestbekleding.

Het nest bevatte 3 eieren, waaronder één grijskleurig zonder tekening.

De bijzondere ligging van dit nest kan moeilijk verklaard worden door gebrek aan geschikt terrein in de omgeving. De omgeving bestaat namelijk uit lage hooilanden, met een behoorlijke grutto-stand. Het nestelen op kale grond blijkt dus een enkele maal vaker voor te komen.

D. T. E. v. D. PLOEG

Een waarneming van drie Witwangsterns, *Chlidonias hybrida* (Pall.), bij Rotterdam.

Op 30 Mei 1955 zat ik op een dijkje langs het opgespoten terrein aan de Jachtdijk ten ZW van Rotterdam naar een groepje voedselzoekende Zwarte Sterns te kijken. Plotseling werd mijn aandacht getrokken door twee andere sterns, die ik ruim een uur kon observeren en Witwangsterns bleken te zijn. Zij waren iets groter dan Zwarte Sterns met wat langere vleugels en grotere kop. De witte wangen vielen duidelijk op, evenals de rode snavel. De onderzijde was zwartgrijs, de gevorkte staart grijs. Wanneer de vogels zwenkten werden soms de rode poten zichtbaar. Voedsel werd in de lucht gevangen of van het water opgepikt. Het geluid was een krassend „rraaa” of „aaaa”. Toen de vogels later op een stukje land streken viel op dat ze veel grijzer waren dan Visdieven en contrasteerden de witte wangen sterk met de grijze buik, zwarte kruin en rode snavel. Toen ik later op de ochtend met de Vogelgids terugkwam zag ik 3 exemplaren. In de namiddag was er nog slechts één vogel. Deze werd 's avonds weer door G. OUWENEEL en mij waargenomen. Ook de volgende dag was hij nog aanwezig.

A. RIJSDIJK

De sterfte van de IJsvogel, *Alcedo atthis*, en de Roerdomp, *Botaurus stellaris*, gedurende de vorstperiode van Januari-Februari 1954.

Om enig inzicht te verkrijgen aangaande de sterfte van de IJsvogel (*Alcedo atthis*) en de Roerdomp (*Botaurus stellaris*) gedurende de vorstperiode van Januari-Februari 1954 werd door mij een enquête gehouden onder de erkende praeparateurs (houders van Vogelvergunningen B-1) omtrent de aantallen van deze vogelsoorten, welke zij tijdens deze vorstperiode ter praeparering ontvingen.

De gegevens, welke mij als gevolg daarvan werden verstrekt, demonstren op ontstellende wijze hoe desastreus deze periode van hevige vorst geweest is voor deze vogelsoorten.

Van de door mij verkregen opgaven heb ik onderstaande samenvatting gemaakt. Daarbij is tevens aangegeven, welke aantallen van beide soorten door de erkende praeparateurs in de jaren 1952 en 1953 werden ontvangen.

Provincie	Aantal		
	praeparateurs	IJsvogel	Roerdomp
Groningen	1	11	11
Friesland	2	4	15
Drente	1	9	11
Overijssel	7	73	67
Gelderland	1	—	—
Utrecht	2	2	2
Noord-Holland ..	5	3	12
Zuid-Holland ...	6	24	13
Zeeland	—	—	—
Noord-Brabant ..	2	10	—
Limburg	4	19	5
Totaal	31	155	136
Totaal jaar 1952..	31	54	26
Totaal jaar 1953..	31	57	17

De, in de twee laatste kolommen vermelde, getallen hebben geen betrekking op de aantallen, welke in de genoemde provincies werden dood gevonden, doch op de aantallen, welke door de gezamenlijke praeparateurs in die provincies werden ontvangen. Hierbij zij opgemerkt, dat de praeparateurs in het algemeen dode vogels ter praeparering ont-

vangen, die in hun woonplaats of in de omgeving daarvan worden gevonden. Drie praeparateurs in de provincie Overijssel en één in de provincie Limburg ontvangen als regel ook wel dode vogels uit andere delen van het land.

De praeparateurs te Wieringen, Winterswijk, Amsterdam, Texel, 's-Gravenhage, Rotterdam en Badhoevedorp berichtten, dat zij gedurende de vorstperiode geen dode IJsvogels hadden ontvangen.

De praeparateurs te Almelo, Hengelo (O.), Winterswijk, Texel, 's-Gravenhage, Rotterdam, Breda, Schijndel, Tegelen en Hoensbroek deelden mede, dat zij in die periode geen dode Roerdampen hadden ontvangen.

De praeparateur te Badhoevedorp schreef mij, dat in de omgeving van het vliegveld Schiphol door het openhouden van een tochtsloot twee IJsvogels de vorstperiode goed zijn doorgekomen.

Uiteraard werden niet alle gestorven vogels gevonden. Voorts zullen dood gevonden vogels vaak niet ter praeparering worden aangeboden. Daar vooral de IJsvogel en ook wel de Roerdomp in gepraepareerde toestand een aantrekkelijk bezit zijn, zal evenwel het percentage gevonden exemplaren van deze soorten, dat niet wordt gepraepareerd, gering zijn. Verder zal het voorkomen, dat gevonden exemplaren door amateurs of niet-erkende praeparateurs worden opgezet. Om al deze redenen geven de hier vermelde cijfers geen volledig beeld van de totale sterfte van de beide soorten gedurende de vorstperiode 1954. Zij geven echter wel een goede indruk van de grote verliezen, welke zij in dat korte tijdsbestek hebben geleden.

H. J. A. DE REUVER

Waarneming van de Bruine Lijster, *Turdus naumanni cunomus* Temm.

Toen ik mij op Zondag 20 Februari 1955 bij de heer KORIDON thuis bevond, kwam er iemand bij hem aan huis met een vogel, die bringer, naar hij verklaarde, in IJsselmuiden zonder meer had kunnen pakken. Bij determinatie kwam het ons voor, dat dit een Bruine Lijster moest zijn. De volgende dag begaven wij ons met deze vogel naar Dr. TEN KATE, die, na de vogel aan een nauwkeurig onderzoek te hebben onderworpen, tot de conclusie kwam, dat het een Bruine Lijster was. Daar de vogel zeer mager was, nam KORIDON de vogel ter verzorging op. Het voedsel, dat de vogel tot zich nam, bestond uit appels en universeelvoeder, terwijl hem verder eivoeder werd toegediend. Op 26 Februari zat de vogel, die zich anders levendig gedroeg, stil voor zich uit te kijken en stierf nog dezelfde dag. De Bruine Lijster bevindt zich thans

als huidje bij Dr. TEN KATE. Bij onderzoek bleek, dat de vogel boven de stuit erg rood was en een klein hoofdwondje had.

Het is misschien niet uitgesloten, dat een kat hem te pakken heeft gehad, hetgeen de oorzaak kan zijn, dat men de vogel kon grijpen. De brenger van de vogel verklaarde nog, dat de vogel zich in het gezelschap bevond van een soortgelijk exemplaar. ARN. VAN DEN BERG

„Gra-gra”, de Notenkraaker, *Nucifraga caryocatactes macro-rhynchos*, uit Naarden.

Op 26 October 1954 werd deze aardige Rus voor het eerst in onze tuin in Naarden-Bussum opgemerkt. Hij was toen bezig rond te scharrelen onder de struikjes in het dorre blad en toonde zich van het begin af aan helemaal niet schuw. Vanaf die dag, tot 19 December heb ik de vogel regelmatig, vrijwel dagelijks kunnen gadeslaan.

De Notenkraaker was die eerste dag zeer actief, en harkte en sloeg bladeren opzij met de snavel, zoals ook de Merels dit doen. Het bleek al direct, dat zijn ijver de hazelnoten gold. De hazelaars hadden dit jaar goed gedragen en de grond onder de struiken lag bezaaid met vruchten. Met het verwerken van deze vruchten hield de Notenkraaker niet alleen zichzelf, maar ook mij uren lang bezig, zodat ik later kon vertellen wat er met de noten gebeurde.

Een deel van de noten werd direct geconsumeerd. Daarvoor werden de noten meegenomen naar een stevige tak onder in een laag vlierstruikje, neergelegd en met de linkerpoot vastgehouden. Dit laatste geschiedde meestal op mensenmanier, soms ook met de poot er over heen gespreid, zoals mezen pinda's klein maken. Daarna ging het er met de snavel op los. Na enige slagen was de bast stuk en werd vervolgens het vruchtvlees met hele kleine hapjes opgegeten. Later zocht de vogel hoger gelegen haktakken uit. Was de honger gestild, dan werden de noten niet meer gekraakt, maar verstopt. Dit laatste gebeurde op sterk uiteenlopende plaatsen:

1) Op de grond. — Met de noot in de snavel werd een gaatje gemaakt, de noot er in gestopt en aarde er overheen geharkt. Tenslotte werd het geheel met één of meer bladeren bedekt.

2) Onder mos op een plat dakje.

3) In het rieten dak van ons huis. Dit kostte nogal wat moeite. Eerst weer een gaatje geprikt tussen het riet, daarna hameren, want de rietbedekking gaf mee; tenslotte ook weer harken.

Voor al deze handelingen zoals, hakken, hameren, duwen, prikken, harken en vervoeren werd de snavel gebruikt.